

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування

Широка Олена Ярославівна

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ТА
МІСЦЕВИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Система державних закупівель вирішує на різних рівнях проблеми своєчасного та ефективного забезпечення суспільних потреб в якісній продукції, необхідної для виконання органами влади своїх функцій і обов'язків по відношенню до населення. Реформування вітчизняної системи державних закупівель пов'язане з формуванням контрактної системи. Створення вітчизняної системи державних закупівель – є важливою складовою ринкових реформ. Органи влади та управління, бюджетні установи та організації в процесі виконання своїх функцій стикаються з необхідністю матеріально-технічного або іншого ресурсного забезпечення для реалізації державних і муніципальних програм, що передбачає проведення конкурсних процедур для економії та підвищення ефективності бюджетних витрат.

Тема державних та місцевих закупівель переживає сплеск громадського інтересу і цілком обґрунтовано: однією з найважливіших проблем, що стоять перед державою в даний час, є проблема розвитку ринкових механізмів здійснення державних закупівель, спрямованих на підвищення їх ефективності. Формування принципів доброчесної конкуренції та поглиблення ринкових відносин між замовниками та підрядниками пов'язано з впровадженням практики торгів.

Сталий розвиток економіки безпосередньо залежить від дотримання відповідальності за результативність забезпечення державних і муніципальних потреб, що дозволяє підвищити ефективність їх здійснення. На сьогодні законодавчі норми регулюють взаємовідносини, пов'язані з розміщенням заявок на поставки продуктів, виконання робіт, пропозиції послуг для муніципальних або міських потреб, в тому числі встановлюють єдиний порядок розміщення замовлення, дієвого використання коштів бюджетів і позабюджетних джерел фінансування, розширення можливостей для ролі фізичних і юридичних осіб в розміщенні заявок і стимулювання такої участі, становлення чесної конкурентної боротьби, поліпшення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування в області розміщення заявок, попередження корупції та інших зловживань в області розміщення заявок.

У зв'язку з введенням нового законодавства про закупівлі для державних і муніципальних потреб виникає необхідність підвищення кваліфікації та перепідготовки державних службовців всіх рівнів виконавчої влади, місцевих органів влади та фахівців в області формування, розміщення та виконання державних і муніципальних замовлень, фахівців учасників розміщення замовлень.

Питанню ефективності функціонування законодавчого регулювання системи публічних закупівель приділяється постійна увага. За останні роки опубліковано низку праць, спрямованих на критичне осмислення розвитку та становлення законодавчої бази у сфері закупівель. Зокрема, серед зарубіжних авторів публічні закупівлі в теоретичному аспекті в своїх працях розглядали Дж. Келлі, Р. Кох, В. Бурмістров, К. Перов, Ф. Котлер, М. Ліндерс, Х. Фірон. Серед вітчизняних дослідників можна виділити Ю. Ганущака, О. Критенко, Ю. Фалко, О. Оліфера, Н. Тополенко, О. Мартинюка, Г. Пінькаса, Ю. Оврамця. Особливості функціонування вітчизняної електронної системи закупівель в своїх роботах аналізували І. Круп'як, Т. Нижній, К. Нога, С. Войтко, В. Вареник та Л. Євчин.

Нормативну базу роботи становлять Конституція і закони України, міжнародно-

правові нормативно-правові акти, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та відомчі нормативні акти, що регламентують питання публічних закупівель. Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали регламентації процесів та обсягів публічних закупівель.

Об'єктом дослідження є державне регулювання процедур укладення та виконання державних і муніципальних закупівель.

Предметом дослідження є суспільні взаємовідносини, пов'язані з державним регулюванням закупівлі товарів для державних потреб.

Метою дослідження є вивчення цілісної системи державного регулювання закупівель.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- розглянути поняття державних закупівель для державних і муніципальних потреб;
- провести аналіз державного регулювання закупівель;
- проаналізувати особливості здійснення державних та муніципальних закупівель в зарубіжних країнах;
- дослідити метод державного регулювання економіки закупівель;
- розглянути наслідки державного регулювання закупівель;
- розкрити шляхи підвищення ефективності державного регулювання закупівель.

Методи дослідження. Для вирішення зазначеної мети в дипломній роботі застосовані загальнонаукові методи, такі як: аналіз та синтез, спостереження, порівняння, системний підхід, які використані при дослідженні теоретичних аспектів публічних закупівель. Також в роботі застосовані методи економічного аналізу: статистичний та аналітичний (при обґрунтуванні необхідності здійснення контролю у сфері закупівель), розрахунково-нормативний (при дослідженні ефективності реалізованих механізмів), метод моделювання (при наданні рекомендацій щодо подальшого розвитку та вдосконалення системи публічних закупівель), тощо.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що система державних та місцевих закупівель повинна стати інструментом ефективного державного регулювання стабілізації економіки і концентрації матеріальних, трудових ресурсів, наукового і промислового потенціалів для реалізації стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни, що вимагає якісної зміни інститутів державного регулювання, інструментів і технологій реалізації державних функцій, в тому числі інститутів і механізмів системи державних та місцевих закупівель з метою розвитку їх як невід'ємної частини суспільного регулювання, що забезпечує ефективні державні ресурси.

вперше:

описує теоретичну базу, на якій ґрунтується механізм державного управління в сфері закупівель, розглянуто сутність даного механізму;

систематизовані за характером впливу і тимчасовому критерію інструменти регулювання системи державних та місцевих закупівель;

удосконалено:

особливості системи державних закупівель, що включають повернення суми економії за результатами торгів в бюджет регіону на протязі всього року, а не тільки за підсумками його закінчення, вплив галузевої специфіки на структуру витрат з держзакупівель, що дозволило визначити основні елементи управління системою

державних закупівель на регіональному рівні;

дістало подальшого розвитку:

система критеріїв для проведення комплексної оцінки ефективності державної закупівельної діяльності, зокрема ступеня активності регіонального бізнес-спільноти в системі державних закупівель, частки соціально значущих закупівель в регіоні, що дозволить сформувати напрями вдосконалення системи державних закупівель на місцевому рівні;

критерії періодизації становлення і розвитку вітчизняної системи державних закупівель, що включають нормативний правовий акт, який регулює відносини у досліджуваній системі, характеристику системи і критерій оцінки ефективності діяльності системи, що дозволило обґрунтувати особливості та тенденції сучасного періоду.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та запропоновані у дослідженні ідеї, підходи, пропозиції та висновки можуть використовуватися для розв'язання актуальних проблем при організації закупівельної діяльності в бюджетних установах, а також на державних та комунальних підприємствах.

Теоретичні положення, відображені у дослідженні можуть бути використані у навчальному процесі у вищих навчальних закладах під час викладання дисциплін, що вивчають державні та місцеві закупівлі.

Результати дослідження можуть бути використані при підготовці та викладанні у вищих учбових закладах курсів та спецкурсів з проблем управління, фінансів, бюджетування, зокрема, при підготовці курсів «Місцеві фінанси», «Бюджетування» тощо.

Апробація результатів дослідження. Матеріали магістерської роботи стали підґрунтям для написання тез доповіді на науково-практичну конференцію «Лісабонський договір – 10 років після набуття чинності. Що змінилося у функціонуванні ЄС?» на тему «Досвід впровадження планування бюджету в зарубіжних країнах».

Структура дослідження. Специфіка теми, сформульовані мета і завдання визначили послідовність викладення матеріалу і структуру роботи. Робота загальним обсягом 104 сторінки, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У **першому розділі** «Теоретичні підходи щодо здійснення державних та місцевих закупівель» висвітлено теоретичні засади формування й виконання місцевих бюджетів за умов проведення реформи децентралізації.

Підрозділ 1.1. «Система державних та місцевих закупівель: поняття та зміст» присвячений теоретичному аспекту дослідження даного питання. Основна мета держзакупівель є в забезпеченні закупівлі необхідних робіт, послуг і товарів для державних і муніципальних потреб. У той же час існує зобов'язання, економно і ефективно використовувати державні кошти. У науковій літературі поняттю державних та місцевих закупівель приділяється достатньої уваги. Наголосимо, що державні та

муніципальні закупівлі повинні розглядатися як інструмент, за допомогою якого реалізується державне та муніципальне замовлення, оскільки сформоване державне замовлення може бути реалізовано тільки за допомогою закупівель. Тому, доречним є можливе включення держзакупівель до державного замовлення, оскільки державне замовлення може існувати без закупівель в разі, якщо воно оформлено, але не реалізовано, а закупівлі без замовлення існувати не можуть.

У підрозділі 1.2. *«Зарубіжний досвід застосування контрактних закупівель»* проаналізовано стандарти здійснення державних та місцевих закупівель в зарубіжних країнах. Використання зарубіжного досвіду в вітчизняній практиці стикається з низкою проблем, пов'язаних, зокрема, з фрагментарністю запозичення, наслідком чого може стати зниження ефективності всієї системи держзакупівель. Таким чином, розвиток вітчизняної системи держзакупівель, вдосконалення її нормативно-правового регулювання, вимагає використання накопиченого вітчизняного і зарубіжного досвіду. При цьому необхідно ретельно аналізувати наслідки практичного застосування запроваджуваних методів, інакше не буде досягнута кінцева мета управління державними закупівлями – підвищення ефективності та прозорості розміщення держзамовлення.

Зроблено висновок: формування системи державних і муніципальних закупівель виходить з необхідності реалізації державою власних функцій з метою задоволення суспільних потреб, в тому числі для забезпечення стабільного функціонування і розвитку галузей економіки, малого і середнього підприємництва та бізнесу. Значущою є умова насичення ринку товарами і послугами першої необхідності для населення, забезпечення задоволення інших необхідних для життя населення, і зрештою – досягнення стабільного зростання економіки в країні.

У другому розділі *«Аналіз системи державних та місцевих закупівель в Україні»* окреслено основні особливості процесів здійснення державних та місцевих закупівель, а також висвітлено специфіку здійснення та їхня реалізація в сучасних управлінських умовах.

У підрозділі 2.1. *«Аналіз практики формування контрактної системи для здійснення закупівель»* вказано, що у сучасному світі для країн з розвинутою ринковою економікою важливим стратегічним інструментом досягнення економічного зростання є створення інституційних умов для повноцінного функціонування системи держзакупівель. Одним з основоположних інститутів фінансового регулювання є федеральна контрактна система. Реалізація інноваційних програм і об'ємних науково-технічних розробок здатна посилити взаємодію держави і бізнесу на основі партнерських контрактних відносин. Тому наскільки широко використовуються різні типи контрактних угод, держава має можливість впливати на розвиток економіки в цілому. Інститут федеральної контрактної системи в сфері держзакупівель займає одне з найважливіших місць в системі суспільних відносин між державою, суспільством, бізнесом і має велике значення в сучасних умовах нестабільної російської економіки. Державні органи в процесі закупівель представляють інтереси суспільства і зобов'язані максимально ефективно розпоряджатися бюджетними коштами, забезпечуючи високий рівень якості життя населення. Суспільство, яке є кінцевим споживачем послуг і товарів, що закуповуються державою, зацікавлене в отриманні якісних продуктів, високий рівень обслуговування і комфортних умовах життя.

У підрозділі 2.2. *«Основні проблеми здійснення муніципальних закупівель»* зазначено, що варто ще раз позначити проблему корупції в сфері держзакупівель. Збиток

від корупції в держзакупівлі, за даними експертів, становить 15-20 % на рік. У законі цьому приділено особливу увагу. Його прийняття дозволило знизити кількість контрактів з єдиним постачальником і забезпечити зростання конкуренції. Це відображає позитивну тенденцію, і дозволяє брати участь в торгах недобросовісним постачальникам. Фактично законодавець не врахував, що знижуючи рівень корупції з одного боку, він забезпечує її зростання, з іншого боку – рівень корупції зростає з боку організацій-виконавців державного замовлення. Це означає, що, якщо раніше держзамовник закуповував товари за завищеною ціною у «своїх» виконавців і в якості товарів був упевнений, то зараз якість товарів забезпечується виконавцями, готовими працювати за мінімальну ціну, але без будь-яких гарантій. З корупцією необхідно боротися. Але всі можливі негативні наслідки необхідно було прораховувати ще на стадії розробки закону.

Зроблено висновок: справедливість та ефективність означає відсутність дискримінація учасників торгів, економне використання бюджетних коштів. При цьому рішення щодо укладання контракту повинні прийматися неупереджено. Принцип справедливості накладає на замовника зобов'язання з відбору організації-переможця на основі переваг її пропозицій. Будь-які вимоги щодо термінів і конфіденційності повинні бути зрівняні по відношенню до всіх учасників. Ефективність – це найкраще поєднання «ціна-якість» для задоволення суспільних потреб. Потрібно правильно визначати процедуру закупівлі для конкретних типових груп товарів. Досягнення результатів і ефективність державної закупівлі пов'язано і з прозорістю, і з корупцією, як факторами її стримування. Їх взаємозв'язок не настільки однозначний: прозорість, з одного боку виступає механізмом зниження корупції, але з іншого боку вона ж і провокує підвищення ризику змови поставників, що породжує корупцію. Дотримання принципу прозорості повинно бути усвідомленим щодо об'єкта закупівлі й предмета контракту.

У третьому розділі «Основні шляхи вдосконалення механізму здійснення державних та місцевих закупівель» досліджено особливості здійснення закупівель за допомогою нових засад та навичок за умов реформування сфери публічного управління та реформи децентралізації, а також визначено можливі шляхи покращення та ефективного виконання державних та місцевих закупівель..

У підрозділі 3.1. «Актуальність додаткових вимог на виконання закупівель» вказано, що в забезпеченні нормального функціонування регулювання закупівель, важлива роль належить державі. Держава протягом всієї історії свого існування поряд із задачами підтримання порядку, законності, виконувала певні функції в сфері економіки. У сучасних умовах будь-яка держава здійснює економічне регулювання національної економіки, з різним ступенем державного втручання в неї. Особливо зростає роль економічного регулювання в умовах економічної кризи та затяжного перехідного періоду й переходу із одного стану в інший. Вихід з кризи можливий лише при проведенні нетривіальних заходів щодо забезпечення економічного зростання та стабільності. Для подальшого підвищення ефективності функціонування всієї контрактної системи, а також підвищення якості контрольних заходів в сфері аудиту закупівель, а також підготовка та затвердження всієї необхідної нормативно-правової бази для забезпечення реалізації зазначеного Закону.

У підрозділі 3.2. «Основні напрями вдосконалення системи закупівель» з'ясовано, що особливу важливість представляє впровадження наступних елементів контрактної системи:

- затвердження на державному рівні типових контрактів, типових умов контрактів;
- затвердження правил обґрунтування закупівель і правил визначення вимог до замовників товарів, робіт, послуг, в т.ч. граничні ціни товарів, робіт, послуг;
- введення каталогу товарів, робіт, послуг для державних і муніципальних потреб;
- впровадження і подальше розширення функцій єдиної інформаційної системи в частині забезпечення автоматизованого контролю за здійсненням закупівель від стадії планування до виконання контрактів;
- широке застосування замовниками механізмів підвищення ефективності закупівельних процедур, передбачених в Законі, в першу чергу, можливостей здійснення відомчого контролю в сфері закупівель, механізму недопущення до торгів постачальників, включених в реєстр недобросовісних постачальників.

ВИСНОВКИ

Система державних та місцевих закупівель вирішує на різних рівнях проблеми своєчасного та ефективного забезпечення суспільних потреб в якісній продукції, необхідній для виконання органами влади своїх функцій і обов'язків по відношенню до населення. Реформування системи державних та місцевих закупівель пов'язане з формуванням контрактної системи.

Дослідження змісту та значення системи державних та місцевих закупівель в Україні в сучасних умовах дало змогу зробити такі висновки.

1. Органи держуправління шляхом закупівель здійснюють розміщення державного замовлення. Існує кілька визначень понять державних і муніципальних закупівель. Під державними закупівлями розуміють сукупність укладених державних контрактів на поставку товарів або надання послуг за рахунок держбюджету. Також держзамовлення може виступати в якості пропозиції, яке дається уповноваженою державною організацією іншій організації-постачальнику для державних, регіональних і місцевих потреб. Наприклад, будівництво та ремонт шкіл, придбання ліків для пенсіонерів та ветеранів, покупка комп'ютерів для чиновників, створення і випуск нових зразків озброєнь і військової техніки для армії – все це держзакупівлі. Муніципальні закупівлі – замовлення з боку ОМС, ОТГ та уповноважених ними муніципальних установ на поставки товарів, виконання робіт і надання послуг, пов'язаних з вирішенням питань місцевого значення та здійсненням окремих держповноважень, переданих ОМС відповідно до діючих законодавчих норм.

2. Завдання державного регулювання закупівель є важливим фактором, котрий є необхідним для ефективного вирішення питань закупівель та отримання ефективності від їхнього впровадження. Набори завдань, що вирішуються державою під час регулювання закупівель різного рівня, визначаються як загальними закономірностями функціонування сучасних систем управління, ринкових систем, а також конкретними потребами. Щодо сучасної України можна виділити три основні узагальнені завдання, які вирішуються під час процесів державного регулювання.

По-перше, забезпечення стійкості економічного зростання, добробуту працівників й соціального розвитку країни.

По-друге, реалізація ефективного перетворення економічної системи країни

пов'язано з тим, аби підвищити результативність та гнучкість місцевих інститутів.

По-третє, захист національних інтересів у міжнародних економічних взаємовідносинах.

По-четверте, надання можливості, в деяких випадках стимулювання, ефективного розвитку муніципальних утворень.

3. Встановлено, що закупівельний процес в зарубіжних країнах має суттєві відмінності і особливості. Основною об'єднуючою ознакою в визначеннях державних та муніципальних закупівель, відображених в нормативно-правових актах та наявній практиці здійснення закупівель в зарубіжних країнах, є здійснення закупівель за рахунок бюджетного фінансування з урахуванням найбільш ефективного їхнього витрачання. Все це говорить про наявність в минулому серйозних проблем в механізмі фінансування держзакупівель шляхом здійснення закупівлі необхідних товарів, робіт і послуг з використанням неефективних і неконкурентних способів визначення постачальників. Такий стан справ призводив до нарощування неефективних витрат бюджету.

4. Державне економічне регулювання стало найважливішим кроком на шляху становлення системи державних та місцевих закупівель. За такого підходу вдалося повноцінно закріпити комплексний та орієнтований на результат підхід щодо публічних закупівель. Задачі економічного регулювання закупівель, вирішуються як загальними закономірностями функціонування сучасних ринкових систем, а так само і конкретними потребами. З'ясовано що, основна мета державних та місцевих закупівель – забезпечення надання можливості здійснювати закупівлі робіт, послуг та товарів для державних і муніципальних потреб. Крім того, здійснювати економне та ефективне використання державних коштів.

5. В результаті проведеного дослідження можемо говорити про економічну ефективність державного регулювання закупівель. Згідно здійсненого аналізу закупівельної діяльності окремих державних та муніципальних органів було виявлено, що найпопулярнішими способами закупівлі є закупівля у єдиного постачальника і електронний аукціон. З отриманих даних в результаті аналізу можна зробити наступний висновок, що середній результати щодо економії коштів складають близько 20-25 %. Економічність державного регулювання закупівель показує ефективність використання фінансових ресурсів при розміщенні держзамовлень визначається:

- економією бюджетних коштів,
- структурою державних закупівель,
- вартістю та якістю процедур,
- якістю продукції, виробленої для держзамовлення,
- вирішенням завдань державного фінрегулювання.

Ефективність є найважливішим параметром, що визначає результати державного регулювання процесів закупівлі.

6. Удосконалення процедур та інструментів управління бюджетними видатками, підвищення ефективності функціонування бюджетних коштів, розвиток інститутів державно-приватного партнерства, перерозподіл бюджетних коштів в програми з найвищими показниками, істотно дозволить забезпечити підвищення ефективності державного регулювання та самої процедури здійснення й наповненості державних та муніципальних закупівель. При розробці механізмів регулювання на сучасному етапі необхідно враховувати ряд тенденцій та принципів, на котрих акцентують увагу як

вітчизняні та зарубіжні теоретики та практики.

Слід виділити три основні принципи, котрі стимулюватимуть та покращуватимуть ефективність державних та муніципальних закупівель:

1. Економічність – один із напрямків державного економічного регулювання, що знаходить свій прояв у встановленні ефективного використання коштів держбюджету. Одним з важливих складових ефективного державного регулювання виступає економія бюджетних коштів за рахунок зниження цін закупівель в рамках проведених процедур.

2. Якість – ступінь цінності товару або послуги, що задовольняє потреби замовника.

3. Змішаний ефект – являє собою симбіоз між першим та другим критерієм. З метою підвищення ефективності державних інститутів, у багатьох випадках корисно створювати умови конкуренції. Мається на увазі особлива конкуренція – за найкраще задоволення та виконання потреб населення. Це надає споживачу можливість здійснювати вибір між приватним і державним постачальником послуг.

Узагальнюючим показником функціонування системи державного замовлення є ефективність, що забезпечує найбільш повну реалізацію державних функцій. Ефективність закупівель необхідно розглядати як інтегральний показник ефективності на різних рівнях даної системи, як синергетичний результат взаємодії всіх інститутів і механізмів даної системи. В основі такої ефективності лежить оптимальний розподіл наявних у суспільства, держави ресурсів для максимального задоволення суспільних потреб, тобто ефективність закупівель.

Запропоновані напрямки подальшого розвитку та реформування вітчизняної системи державних та муніципальних закупівель передбачають трансформацію як на макрорівні шляхом внесення змін до нормативно-законодавчих актів, що регламентують відносини в цій сфері, так і зміну на макрорівні, що потребує професійного підходу з боку замовників до закупівельного процесу. Існує потреба в уточненні окремих механізмів здійснення закупівель, що надасть можливість єдиного розуміння норм законодавства.

Крім того, запропоновано збільшити вимоги до планування закупівель, оскільки саме на цій стадії закупівельного процесу формується реальна потреба в благах, визначаються якісні та кількісні показники предмета закупівлі, що має базуватись на наявних фінансових ресурсах.

Система державних та місцевих закупівель вирішує на різних рівнях проблеми своєчасного та ефективного забезпечення суспільних потреб в якісній продукції, необхідної для виконання органами влади своїх функцій і обов'язків по відношенню до населення. Реформування системи державних та місцевих закупівель пов'язане з формуванням контрактної системи.

Дослідження змісту та значення системи державних та місцевих закупівель в Україні в сучасних умовах дало змогу зробити такі висновки.

1. Органи держуправління шляхом закупівель здійснюють розміщення державного замовлення. Існує кілька визначень понять державних і муніципальних закупівель. Під державними закупівлями розуміють сукупність укладених державних контрактів на поставку товарів або надання послуг за рахунок держбюджету. Також держзамовлення може виступати в якості пропозиції, яке дається уповноваженою державною організацією іншій організації-постачальнику для державних, регіональних і місцевих потреб. Наприклад, будівництво та ремонт шкіл, придбання ліків для пенсіонерів та ветеранів,

покупка комп'ютерів для чиновників, створення і випуск нових зразків озброєнь і військової техніки для армії – все це держзакупівлі. Муніципальні закупівлі – замовлення з боку ОМС, ОТГ та уповноважених ними муніципальних установ на поставки товарів, виконання робіт і надання послуг, пов'язаних з вирішенням питань місцевого значення та здійсненням окремих держповноважень, переданих ОМС відповідно до діючих законодавчих норм.

2. Завдання державного регулювання закупівель є важливим фактором, котрий є необхідним для ефективного вирішення питань закупівель та отримання ефективності від їхнього впровадження. Набори завдань, що вирішуються державою під час регулювання закупівель різного рівня, визначаються як загальними закономірностями функціонування сучасних систем управління, ринкових систем, а також конкретними потребами. Щодо сучасної України можна виділити три основні узагальнені завдання, які вирішуються під час процесів державного регулювання.

По-перше, забезпечення стійкості економічного зростання, добробуту працівників й соціального розвитку країни.

По-друге, реалізація ефективного перетворення економічної системи країни пов'язано з тим, аби підвищити результативність та гнучкість місцевих інститутів.

По-третє, захист національних інтересів у міжнародних економічних взаємовідносинах.

По-четверте, надання можливості, в деяких випадках стимулювання, ефективного розвитку муніципальних утворень.

3. Встановлено, що закупівельний процес в зарубіжних країнах має суттєві відмінності і особливості. Основною об'єднуючою ознакою в визначеннях державних та муніципальних закупівель, відображених в нормативно-правових актах та наявній практиці здійснення закупівель в зарубіжних країнах, є здійснення закупівель за рахунок бюджетного фінансування з урахуванням найбільш ефективного їхнього витрачання. Все це говорить про наявність в минулому серйозних проблем в механізмі фінансування держзакупівель шляхом здійснення закупівлі необхідних товарів, робіт і послуг з використанням неефективних і неконкурентних способів визначення постачальників. Такий стан справ призводив до нарощування неефективних витрат бюджету.

4. Державне економічне регулювання стало найважливішим кроком на шляху становлення системи державних та місцевих закупівель. За такого підходу вдалося повноцінно закріпити комплексний та орієнтований на результат підхід щодо публічних закупівель. Задачі економічного регулювання закупівель, вирішуються як загальними закономірностями функціонування сучасних ринкових систем, а так само і конкретними потребами. З'ясовано що, основна мета державних та місцевих закупівель – забезпечення надання можливості здійснювати закупівлі робіт, послуг та товарів для державних і муніципальних потреб. Крім того, здійснювати економне та ефективне використання державних коштів.

5. В результаті проведеного дослідження можемо говорити про економічну ефективність державного регулювання закупівель. Згідно здійсненого аналізу закупівельної діяльності окремих державних та муніципальних органів було виявлено, що найпопулярнішими способами закупівлі є закупівля у єдиного постачальника і електронний аукціон. З отриманих даних в результаті аналізу можна зробити наступний висновок, що середній результати щодо економії коштів складають близько 20-25 %.

Економічність державного регулювання закупівель показує ефективність використання фінансових ресурсів при розміщенні держзамовлень визначається:

- економією бюджетних коштів,
- структурою державних закупівель,
- вартістю та якістю процедур,
- якістю продукції, виробленої для держзамовлення,
- вирішенням завдань державного фінрегулювання.

Ефективність є найважливішим параметром, що визначає результати державного регулювання процесів закупівлі.

6. Удосконалення процедур та інструментів управління бюджетними видатками, підвищення ефективності функціонування бюджетних коштів, розвиток інститутів державно-приватного партнерства, перерозподіл бюджетних коштів в програми з найвищими показниками, істотно дозволить забезпечити підвищення ефективності державного регулювання та самої процедури здійснення й наповненості державних та муніципальних закупівель. При розробці механізмів регулювання на сучасному етапі необхідно враховувати ряд тенденцій та принципів, на котрих акцентують увагу як вітчизняні та зарубіжні теоретики та практики.

Слід виділити три основні принципи, котрі стимулюватимуть та покращуватимуть ефективність державних та муніципальних закупівель:

1. Економічність – один із напрямків державного економічного регулювання, що знаходить свій прояв у встановленні ефективного використання коштів держбюджету. Одним з важливих складових ефективного державного регулювання виступає економія бюджетних коштів за рахунок зниження цін закупівель в рамках проведених процедур.

2. Якість – ступінь цінності товару або послуги, що задовольняє потреби замовника.

3. Змішаний ефект – являє собою симбіоз між першим та другим критерієм. З метою підвищення ефективності державних інститутів, у багатьох випадках корисно створювати умови конкуренції. Мається на увазі особлива конкуренція – за найкраще задоволення та виконання потреб населення. Це надає споживачу можливість здійснювати вибір між приватним і державним постачальником послуг.

Узагальнюючим показником функціонування системи державного замовлення є ефективність, що забезпечує найбільш повну реалізацію державних функцій. В основі такої ефективності лежить оптимальний розподіл наявних у суспільства, держави ресурсів для максимального задоволення суспільних потреб, тобто ефективність закупівель.

Запропоновані напрямки подальшого розвитку та реформування вітчизняної системи державних та муніципальних закупівель передбачають трансформацію як на макрорівні шляхом внесення змін до нормативно-законодавчих актів, що регламентують відносини в цій сфері, так і зміну на макрорівні, що потребує професійного підходу з боку замовників до закупівельного процесу. Існує потреба в уточненні окремих механізмів здійснення закупівель, що надасть можливість єдиного розуміння норм законодавства.

Крім того, запропоновано збільшити вимоги до планування закупівель, оскільки саме на цій стадії закупівельного процесу формується реальна потреба в благах, визначаються якісні та кількісні показники предмета закупівлі, що має базуватись на наявних фінансових ресурсах.

Анотація

Розглянуто основні поняття і сутність державних закупівель, проводиться аналіз становлення системи державних закупівель, формування її як інституту ринку, систематизовано інструменти регулювання системи, функції, розглянуто основні підходи щодо оцінки ефективності функціонування органів влади в системі державних та місцевих закупівель.

Проведено аналіз розвитку системи державних закупівель, виявлено її особливості й недоліки, визначено вплив галузевої специфіки на структуру витрат з державних та місцевих закупівель, виділені основні елементи управління системою державних закупівель на регіональному та місцевому рівні, визначені проблеми функціонування й оцінки ефективності системи державних та місцевих закупівель в регіоні, розширено систему критеріїв для оцінки ефективності державної закупівельної діяльності.

Запропоновані заходи щодо вдосконалення діяльності органів виконавчої влади в системі державних та місцевих закупівель, удосконалено методiku оцінки ефективності діяльності органу виконавчої влади в системі державних закупівель на основі розробки додаткового індикатора – «частка обґрунтованих скарг». На основі запропонованого показника виконаний прогноз ефективності діяльності виконавчого органу влади, що надає можливість для підвищення ефективності системи державних та місцевих закупівель.

Ключові слова: закупівлі, державні закупівлі, місцеві закупівлі, тендер, торги, контракти, реєстр, систем закупівлі, бюджет, бюджетні кошти.

Annotation

The basic concepts and essence of public procurement are considered, the analysis of the formation of the public procurement system, its formation as a market institute, systematic instruments of regulation of the system, functions are systematized, the basic approaches to the evaluation of the efficiency of functioning of public authorities in the system of state and local procurement are considered.

The analysis of the development of the public procurement system is carried out, its peculiarities and disadvantages are revealed, the influence of industry specificity on the structure of expenditures from state and local procurement, the main elements of management of the public procurement system at the regional and local level are identified, problems of functioning and evaluation of the efficiency of the public and local procurement system are identified in the region, a system of criteria for assessing the effectiveness of public procurement activities has been expanded.

Measures to improve the activity of executive bodies in the system of state and local procurement have been proposed, the method of assessing the effectiveness of the activity of the executive authority in the system of public procurement on the basis of the development of an additional indicator – «share of substantiated complaints» has been improved. On the basis of the proposed indicator, the forecast of the effectiveness of the activity of the executive body is fulfilled, which gives an opportunity to increase the efficiency of the system of state and local procurement.

Keywords: procurement, public procurement, local procurement, tender, bidding, contracts, registry, procurement systems, budget, budgetary funds.